

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.12.20>

УДК 354.1

П. С. Шпига,

к. т. н., докторант,

доцент кафедри національної економіки та публічного управління,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9871-1921>

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ «ЦИФРОВОЇ РЕЧІ» ТА «ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

P. Shpyha,

PhD in Technical Sciences, Doctoral candidate, Associate Professor,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE CONCEPT AND CONTENT OF «DIGITAL THING» AND «DIGITAL ENVIRONMENT» IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

У статті наголошено, що характерною рисою сучасного етапу цифрової модернізації України є зростання кількості працюючих комп'ютерних систем та комунікаційних мереж з одночасним їхнім ускладненням. Це потребує розвитку існуючої та введення відповідної нової термінології. Проаналізовано термінологічні новації законів України: «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» та «Про цифровий

контент та цифрові послуги», які доповнюють термінологічне поле цифровізації вводячи такі поняття як «цифрова річ», «цифрове середовище», «цифровий контент». Констатовано, що в науковому середовищі продовжується дискусія щодо доцільності введення, однозначності та повноти розкриття змісту наведених у цих законах понять. Показано, що для подальшого ефективного використання цифрових речей та переваг цифровізації, боротьби з потенційними загрозами новітніх технологій важливо мати якісну термінологію, яка допоможе чітко визначати ключові поняття та процеси, сприятиме розробці дієвих нормативних документів. Наголошено, що норми права, що містяться у нормативно-правовому акті, мають відповідати вимогам однозначності їх розуміння, передбачуваності результатів їх реалізації, уніфікованості вжитої в них термінології. Установлено, що використаний в НПА критерій виокремлення цифрової речі із множини традиційних речей опирається на термін «цифрове середовище», який не є однозначним та загальноживаним, але його сутність є визначальною для розуміння сутності числової речі, форми її існування, особливостей набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них. З'ясовано, що наведене у другому законі визначення цифрового середовища не передбачає можливість існування в ньому цифрових чи інших речей. Констатовано, що поняття цифрового середовища, яке використовується в Цивільному кодексі України при тлумаченні терміна «цифрова річ», потребує окремого пояснення. Виявлено, що технічною та технологічною основою близьких за сутністю термінів Баз даних законодавчих термінів Верховної Ради України є програмне та апаратне забезпечення. Для забезпечення однозначності розуміння цифрових речей, передбачуваності результатів їхнього використання, уніфікованості споріднених термінів запропоновано розглядати окремо цифрове середовище, як матеріальне місце існування цифрових об'єктів, та телекомунікаційну систему, яка забезпечує доступ до цього середовища. Запропоновано внести відповідні зміни у законодавство.

The article emphasizes that a characteristic feature of the current stage of digital modernization of Ukraine is the growth of the number of operating computer systems and communication networks with their simultaneous complication. This requires the

development of the existing and the introduction of appropriate new terminology. The terminological innovations of the laws of Ukraine are analyzed: «On Amendments to the Civil Code of Ukraine to Expand the Scope of Civil Rights Objects» and «On Digital Content and Digital Services», which complement the terminological field of digitalization by introducing such concepts as «digital thing», «digital environment», «digital content». It is noted that in the scientific community, a discussion continues on the advisability of introducing, unambiguously and completely disclosing the content of the concepts given in these laws. It is shown that for the further effective use of digital things and the benefits of digitalization, combating potential threats of new technologies, it is important to have high-quality terminology that will help to clearly define key concepts and processes, and will contribute to the development of effective regulatory documents. It is emphasized that the legal norms contained in the regulatory legal act must meet the requirements of unambiguous understanding, predictability of the results of their implementation, and uniformity of the terminology used in them. It is established that the criterion used in the NPA for distinguishing a digital thing from a set of traditional things is based on the term «digital environment», which is not unambiguous and commonly used, but its essence is decisive for understanding the essence of a digital thing, the form of its existence, the features of the acquisition, exercise and termination of civil rights and obligations in relation to them. It was found that the definition of the digital environment given in the second law does not provide for the possibility of the existence of digital or other things in it. It was stated that the concept of the digital environment, which is used in the Civil Code of Ukraine when interpreting the term «digital thing», requires a separate explanation. It was found that the technical and technological basis of the terms similar in essence in the Database of Legislative Terms of the Verkhovna Rada of Ukraine is software and hardware. To ensure the unambiguous understanding of digital things, the predictability of the results of their use, and the unification of related terms, it is proposed to consider separately the digital environment, as the material place of existence of digital objects, and the telecommunications system that provides access to this environment. It is proposed to make appropriate changes to the legislation.

Ключові слова: цифрова річ, цифрове середовище, цифровізація, термінологія, закон, Цивільний кодекс, Україна.

Keywords: digital thing, digital environment, digitalization, terminology, law, Civil Code, Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку та цифрової модернізації України тісно пов'язаний із кардинальними змінами інформаційно-технологічного простору у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Характерною рисою цього етапу є зростання кількості працюючих комп'ютерних систем та комунікаційних мереж з одночасним їхнім ускладненням. Цифровізація, як інструмент та складова удосконалення механізмів державного управління, має забезпечити модернізацію всіх галузей України, впровадження кращого світового цифрового досвіду в систему публічного врядування, імплементацію інноваційних здобутків теорії та практики стійкого розвитку держав.

Президентом, Верховною Радою та Урядом України систематично розробляються та приймаються необхідні нормативно-правові акти (далі – НПА) щодо впровадження новітніх інформаційних технологій, удосконалення державного управління (далі – ДУ), прискореної цифровізації економіки держави та інтеграції України до ЄС. Нещодавно парламентом було прийнято два важливі НПА, які спрямовані на впорядкування суспільних відносин та розвиток нормативно-правового регулювання процесу цифровізації економіки. Водночас, вони доповнюють термінологічне поле цифровізації вводячи такі поняття як «цифрова річ», «цифрове середовище», «цифровий контент». Це закони «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» [1] та «Про цифровий контент та цифрові послуги» [2]. Метою цих законів є забезпечення прискореного розвитку цифрової економіки, захист на правовому рівні угод щодо цифрових речей (далі - ЦР), регламентацію цивільно-правових відносин між виконавцем і споживачем цифрового контенту чи цифрової послуги.

Маємо констатувати, що в науковому середовищі продовжується дискусія

щодо дієвості використання окремих положень цих НПА та доцільності введення поняття «цифрова річ» у Цивільний кодекс України. Так, у висновку Головного науково-експертне управління апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав» зазначено, що запропоновані зміни до Цивільного кодексу (далі - ЦК) є «недостатньо чіткими і створюють неоднозначність у розумінні поняття та місця «цифрових речей» у правовій класифікації об'єктів цивільних прав як матеріальних та нематеріальних благ, що може негативно вплинути на реалізацію відповідних положень на практиці» [3]. Автори висновку також вважають, що в НПА бракує чіткості щодо визначення взаємозв'язку нематеріального світу та цифрового середовища. У наукових публікаціях вітчизняні вчені не дійшли до загального висновку щодо доцільності введення, однозначності та повноти розкриття змісту наведених у цих законах понять. Тому аналіз сутності поняття «цифрова річ», встановлення зв'язку цього терміну з іншими елементами термінологічного поля цифровізації держави та розробка пропозицій щодо їхнього удосконалення є актуальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій щодо нещодавно введеного в ЦК поняття «цифрова річ» свідчить про важливість його розуміння для розвитку цивільних відносин. У роботах таких українських учених, як О. Б. Бутнік-Сіверський, О.О. Кармаза зазначається, що в юриспруденції вчені не дійшли до єдиного висновку в розкритті змісту понять цифрова річ та цифрові послуги, [4; 5]. Л. В. Заславська, Є. О. Мічурін, досліджуючи правові аспекти процесу цифрової трансформації в Україні, відзначають багатогранність сутності цифрової речі, підкреслюють доцільність вдосконалення положень Цивільного кодексу України про речі [6; 7]. Т. С. Павлова, Р. А. Павлов, С. О. Сліпченко, А. С. Сліпченко досліджують правову природу цифрових активів, специфіку змісту права власності на цифрові речі та віртуальні активи як різновид цифрових речей, звертають увагу на триваючі дискусії щодо особливостей цифрових речей та констатують, що в теорії

цивільного права відсутнє чітке, ясне та недвозначне визначення сутності цифрових речей необхідне для з'ясування їхнього правового режиму [8; 9]. Навіть неповний перелік існуючих точок зору вчених вказує на необхідність додаткових наукових досліджень щодо з'ясування сутності цифрових речей.

Постановка завдання. Метою дослідження є встановлення особливостей тлумачення понять «цифрова річ», «цифрове середовище» у НПА України, виявлення сутності цих термінів, їхнього зв'язку з іншими складовими термінологічного поля цифровізації держави та розробка пропозицій щодо вдосконалення тлумачення цих термінів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток та впровадження цифрових технологій в Україні – один із пріоритетних напрямів удосконалення державного управління, становлення цифрової економіки та протидії воєнним загрозам. Реалізацію цих планів забезпечують ряд НПА. Це закони України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав», «Про цифровий контент та цифрові послуги», «Про віртуальні активи», «Про авторське право і суміжні права», «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні». Також це затверджені Кабінетом Міністрів України «Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки», «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022 - 2025 роки» та затвердженні плани заходів щодо їхньої реалізації.

Дослідження розвитку цифровізації ДУ в Україні показало, що завдяки зусиллям органів влади наша країна суттєво підвищила свої показники використання новітніх інформаційних технологій. Оприлюднені нещодавно результати нового дослідження ООН «Огляд електронного урядування ООН – Прискорення цифрової трансформації заради сталого розвитку», підтвердило значне покращення позицій Україна у світових рейтингах цифрового врядування. Зокрема Україна стала першою у рейтингу електронної участі (E-Participation Index, EPART), піднявшись за два роки на 56 позицій. Ми обігнали такі відомі у цій сфері країни як Японія, Данія, Республіка Корея, Німеччина, Великобританія

та Естонія [10]. У рейтингу електронного урядування (E-Government Development Index, EGDI) держава посіла 30-те місце, що на 16 позицій вище, ніж 2022 року [11].

ООН активно досліджує світові досягнення в галузі цифровізації держав та вивчає її можливі загрози. В своїх доповідях і документах, організація підкреслює як позитивні аспекти цифрових технологій, так і потенційні ризики. До переліку основних загроз цифровізації ООН включає кіберзлочинність, цифрову нерівність, порушення приватності, втрату робочих місць через автоматизацію, дезінформацію, етичні виклики штучного інтелекту та загрозу цифровому суверенітету. Антоніу Гутерріш, Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй, зазначив, що незважаючи на свій потенціал для стимулювання глобального розвитку та реалізації прав людини, штучний інтелект може посилити упередженість, посилити дискримінацію та створити нові рівні авторитарного спостереження [12].

Для подальшого ефективного використання цифрових речей та переваг цифровізації, посилення якості державного управління цифровою економікою, боротьби з потенційними загрозами новітніх технологій важливо мати якісну термінологію, що допоможе чітко визначати ключові поняття та процеси. Це забезпечує спільне розуміння технологічних термінів серед урядовців, розробників, підприємців, сприяє розробці дієвих нормативних документів і дозволяє ефективно вирішувати питання приватності, безпеки, доступу до технологій. Крім того, стандартизація термінів полегшує співпрацю між урядом та компаніями, допомагає зменшити корупційну складову і забезпечити справедливий доступ бізнесу до інновацій. Саме тому в науковому середовищі декілька років відбувається активний пошук найбільш доцільних за змістом правових дефініцій, які б могли відобразити зміст та сутність поняття «цифрова річ», як правового об'єкта, так і технологічного явища та інструментальної складової цивільних відносин.

Згідно статті 34 Закону України «Про правотворчу діяльність», норми права, що містяться у нормативно-правовому акті, мають відповідати таким

вимогам: однозначності їх розуміння (ясність, точність, доступність для розуміння та реалізації); передбачуваності (прогнозованості) результатів їх реалізації; уніфікованості вжитої в них термінології. Також не допускається використання багатозначних або нечітких термінів, які можуть призвести до неоднозначного трактування норм права [13].

Належну якість, ефективність і цілісність термінологічного масиву законодавства держави має забезпечити науково обґрунтована та практично перевірена законодавча техніка. Саме високий рівень законодавчої техніки може бути надійним гарантом удосконалення законодавства, сприятиме утвердженню в державі принципу верховенства закону, адекватному впливу законодавства на політичні, економічні та соціальні відносини в державі. Натомість недооцінка, спрощення чи ігнорування правил законодавчої техніки може призвести до законодавчих та правозастосовчих помилок [14]. У правилах оформлення проектів законів та основних вимогах законодавчої техніки, підготовлених Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України за участі Програми USAID РАДА, підкреслено, що при підготовці НПА особливу увагу слід звертати на точність термінології. Визначення термінів повинно відповідати їхньому змісту, усталеному використанню в офіційній діловій мові, відповідній науковій термінології та чинному законодавстві, а також має бути однаковим у всьому тексті закону. Якщо ж зміст окремих термінів НПА не відповідає загальнозживаному розумінню і обмежується лише цим НПА, то у його положеннях має бути відповідне застереження [14, с.18].

Прийнятий у серпні 2023 р. Закон «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» доповнив перелік видів об'єктів цивільних прав новим різновидом речей – цифровими речами. Такі речі в Законі визначаються як «благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність» [1]. Також у Законі наведено відкритий перелік цифрових речей, якими є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої статті 179¹. Стаття 177 «Види об'єктів цивільних прав» Глави 13 «Речі. Майно.»

Цивільного кодексу України доповнена другим пунктом, у якому говориться: «об'єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та/або цифровому середовищі, що обумовлює форму об'єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них» [15]. У такий спосіб Закон запровадив нове середовище для об'єктів цивільних прав, які віднині можуть існувати у матеріальному світі та/або цифровому середовищі. Таким чином у Законі допускається існування цифрового середовища поза матеріальним світом.

Також у 177 статті ЦК наводяться два критерії для благ, які дозволяють виокремити цифрові речі в окрему правову категорію. Такими критеріями вказано, по-перше, створення й існування блага виключно у цифровому середовищі, по-друге, наявність майнової цінності [15]. Другий критерій (наявність майнової цінності) є загальнозживаним і не потребує уточнень. Перший критерій виокремлення цифрової речі із множини традиційних речей опирається на термін «цифрове середовище», поза яким така річ не може створюватися та існувати. Цей термін не є однозначним та загальнозживаним, його тлумачення було відсутнє серед 350 термінів ЦК та в Базі даних законодавчої термінології [16]. На нашу думку, саме сутність поняття «цифрове середовище» є визначальною для розуміння сутності числової речі, форми її існування, особливостей набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них.

Проблему тлумачення поняття «цифрове середовище» було вирішено законодавцями через прийняття закону «Про цифровий контент та цифрові послуги» [2]. Загальною метою цього закону є імплементація у національне законодавство існуючих актів інституцій ЄС відповідно до Угоди про асоціацію із Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Одним із пріоритетних напрямів цих актів є посилення економічних та торговельних відносин, шляхом створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, в тому числі нематеріальними об'єктами. В жодній із статей цього закону термін «цифрова річ» не використовується і не пояснюється. Натомість у другій статті наводиться таке визначення цифрового

середовища: «апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та/або цифрової послуги та забезпечує можливість їх використання споживачем» [2]. Оскільки за цим визначенням цифрове середовище використовується тільки для «отримання доступу до цифрового контенту та/або цифрової послуги» та забезпечує лише «можливості їх використання споживачем», то можливість існування цифрових чи інших речей таке середовище не передбачає. Таким чином ми можемо констатувати, що поняття цифрового середовища, яке використовується в ЦК при тлумаченні терміна «цифрова річ», потребує окремого пояснення в самому ЦК або посилання на інший НПА, в якому дано необхідне тлумачення.

Серед виявлених нами 90 термінів Баз даних законодавчих термінів Верховної Ради України, які містять в назві слово «середовище», відсутні інші визначення цифрового середовища, окрім наведеного вище. Найближчими за сутністю, із дослідженого нами масиву визначень, є терміни «середовище інформаційної системи», «середовище Платформи реєстрів Мінінфраструктури», «середовище розробки інформаційної системи», «середовище системи», «середовище системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта». Наведені у відповідних НПА тлумачення цих термінів не дозволяють прояснити сутність середовища існування цифрових речей, але вони можуть бути корисні для удосконалення тлумачення терміна «цифрове середовище».

Перші три визначення починаються із однакового набору слів «окремо виділене програмне та апаратне забезпечення або налаштування функціонального програмного та апаратного забезпечення». Визначення терміна «Середовище системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта» подано як «комплекс програмно-апаратних засобів та відповідних налаштувань, що створюють окреме середовище обміну даними між локальними компонентами системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», у тому числі із застосуванням підсистеми

моніторингу доступу до персональних даних» [16].

Отже технічною та технологічною основою будь якого з цих середовищ (включно з цифровим середовищем) є програмне та апаратне забезпечення (засоби). На нашу думку, для забезпечення однозначності розуміння цифрових речей, передбачуваності результатів їхнього використання, уніфікованості споріднених термінів необхідно окремо розглядати цифрове середовище, як матеріальне місце існування цифрових об'єктів, та телекомунікаційну систему, яка забезпечує доступ до цього середовища. Для цього ми пропонуємо внести дві зміни у Закон «Про цифровий контент та цифрові послуги». Перша – замінити існуюче визначення цифрового середовища на таке: апаратне та програмне забезпечення, що використовується для тривалого збереження цифрових об'єктів (цифрового контенту, цифрових речей, даних у цифровій формі) та забезпечує можливість їхнього використання споживачем за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем відповідно до положень договору. Друга зміна – доповнити Закон терміном «інформаційно-телекомунікаційна система доступу до цифрового середовища», який тлумачиться як апаратне та програмне забезпечення, що використовується для отримання доступу до цифрових послуг та об'єктів цифрового середовища і забезпечує можливість їх використання споживачем.

Введення таких змін у Закон «Про цифровий контент та цифрові послуги» дозволяє зменшити невизначеність поняття «цифрова річ» через уточнення одного пункту ЦК. Для цього ми пропонуємо внести зміни у статтю 177 «Види об'єктів цивільних прав» Глави 13 «Речі. Майно.» Цивільного кодексу України та замінити існуюче формулювання другого пункту цієї статті на таке: «Окремі об'єкти цивільних прав можуть існувати лише у цифровому середовищі, що обумовлює форму об'єктів, особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них».

На нашу думку, у більшості термінів, які стосуються цифровізації, допустимим і навіть більш доцільним є використання слова «числовий» замість загальноновживаного «цифровий», оскільки число є одним з найголовніших об'єктів

математики. Саме числа, а не цифри, використовується для підрахунку, вимірювання та аналізу. В числовій формі інформація створюється й обробляється комп'ютером (електронно-обчислювальною машиною), зберігається у віртуальних середовищах і передається в інформаційно-комунікаційних мережах. Тому, як ми пропонували у нашій попередній публікації [17], термінологічно більш доречними є словосполучення «числова річ», «числове середовище», «числова послуга», «числова модернізація держави» тощо. Тим паче, що корпорація Microsoft для позначення Windows використовує таке означення: «Windows – це персоналізоване обчислювальне середовище, яке дає змогу зручно використовувати та переміщувати служби, параметри та вміст на різних обчислювальних пристроях – від телефонів і планшетів до пристроїв Surface Hub» [18].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Характерною рисою сучасного етапу цифрової модернізації України є зростання кількості працюючих комп'ютерних систем та комунікаційних мереж з одночасним їхнім ускладненням, що потребує розвитку відповідної термінології. Нещодавно Верховною Радою України було прийнято два важливі НПА, які доповнюють термінологічне поле цифровізації вводячи такі поняття як «цифрова річ», «цифрове середовище», «цифровий контент» і «цифрова послуга». Для подальшого ефективного використання цифрових речей та переваг цифровізації, покращення державного управління цифровою економікою важливо мати якісні формулювання основних термінів. В науковому середовищі продовжуються дискусії щодо доцільності введення поняття «цифрова річ» у Цивільний кодекс України, новизни і особливостей її сутності, чіткості визначень взаємозв'язку цифрового середовища і цифрової речі. Також ведеться активний пошук найбільш доцільних за змістом правових дефініцій пов'язаних термінів, які б могли покращити ясність, точність, доступність для розуміння усіх цих термінів.

Один із критеріїв виокремлення цифрової речі із множини традиційних речей, який наведено у Цивільному кодексі України, опирається на неоднозначний термін «цифрове середовище», поза яким така річ не може

створюватися та існувати. Його тлумачення відсутнє в Базі даних законодавчої термінології, хоча саме його сутність є визначальною для розуміння сутності числової речі, форми її існування, особливостей набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо них. В одночасно прийнятому законі «Про цифровий контент та цифрові послуги» визначення цифрового середовища не передбачає можливість існування цифрових чи інших речей. Для забезпечення однозначності розуміння цифрових речей, передбачуваності результатів їхнього використання, уніфікованості споріднених термінів запропоновано окремо розглядати цифрове середовище, як матеріальне місце існування цифрових об'єктів, та телекомунікаційну систему, яка забезпечує доступ до такого середовища. Запропоновано внести відповідні зміни у ці закони. Показано, що у розглянутих термінах допустимим і більш доцільним є використання слова «числовий» замість загальноживаного «цифровий», оскільки саме число є одним із головних об'єктів математики та комп'ютерної техніки.

Подальших досліджень потребують питання уточнення понять «цифрове середовище», «цифровий контент» і «цифрова послуга».

Література

1. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав : Закон України від 10.08.2023 № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text>.
2. Про цифровий контент та цифрові послуги. Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20>.
3. Висновок Комітету з питань правової політики Верховної Ради України щодо проекту Закону про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав (реєстр. № 6447 від 17 грудня 2021 року). Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1541577> (дата звернення 10.11.2024).
4. Бутнік-Сіверський О. Б. Цифрові та віртуальні активи: методологія, правові

аспекти, нематеріальні ресурси. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2024. № 2. С. 94–104. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/8e2713c1-2791-43b2-88ee-a178c960dcf8>

5. Кармаза О. О. Поняття та зміст «електронного договору» та «цифрового договору»: їх співвідношення в приватному праві України. *Сучасний науковий журнал*. 2024. №4. С. 26-33. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2024-4-4>
6. Заславська Л. В. Правове забезпечення застосування цифрових технологій в умовах трансформації суспільства. *Інформація і право*, 2023. № 3. URL: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287151>
7. Мічурін Є. О. Цифрова річ та протидія сучасним загрозам сталому розвитку. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : тези доп. XV Міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 7 червня 2024 р.). Харків. 2024. С. 15–19. URL: https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repozitary/Konferentsiia_07-06-2024_Zbirka_tez.pdf#page=15
8. Павлова Т. С., Павлов Р. А. Онтологія цифрових об'єктів і технологічна нормативність: нові перспективи для цифрової етики. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2024. № 7. С. 86–96. URL: <https://doi.org/10.15421/342419>
9. Сліпченко, С. О., Сліпченко А. С. Правовий режим цифрових речей в контексті вітчизняної концепції права власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 216–223. URL: http://lsej.org.ua/4_2024/52.pdf.
10. E-Participation Index. Department of Economic and Social Affairs. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center> (дата звернення: 15.11.2024).
11. E-Government Development Index. Department of Economic and Social Affairs. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> (дата звернення: 15.11.2024).
12. International Community Must Urgently Confront New Reality of Generative, Artificial Intelligence, Speakers Stress as Security Council Debates Risks, Rewards.

9381st Meeting, 18 July 2023. URL: <https://press.un.org/en/2023/sc15359.doc.htm>
(дата звернення: 15.11.2024).

13. Про правотворчу діяльність. Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20>
14. Теплюк М.О., Гурківська А.І., Крижанівський В.П. Правила оформлення проектів законів та основні вимоги законодавчої техніки : методичні рекомендації. 5-те вид., перероб. та доп.. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2018. 62 с.
15. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. No 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
16. База даних законодавчої термінології. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/termin>
17. Шпига П. С. Поняття програмного забезпечення в нормативно-правових актах України. Conference Proceedings of the 1st International Conference on Major Achievements in Science and Education. Stockholm, Sweden, 15 October 2021. pp. 13- 20.
18. Загальні відомості про збір даних для Windows. Microsoft. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/privacy/data-collection-Windows>

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “On amendments to the Civil Code of Ukraine to expand the scope of objects of civil rights”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (Accessed 12 Nov 2024).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “About digital content and digital services”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20> (Accessed 12 Nov 2024).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), “Opinion of the Committee on Legal Policy of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Draft Law on Amendments and Supplements to the Civil Code of Ukraine, Aimed at Expanding the Scope of Civil Rights Objects”, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1541577>

(Accessed 10 Nov 2024).

4. Butnik-Siverskyi, O. B. (2024), “Digital and virtual assets: methodology, legal aspects, intangible resources”, *Theory and practice of intellectual property*, [Online], vol. 2, pp. 94–104, available at: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/8e2713c1-2791-43b2-88ee-a178c960dcf8> (Accessed 1 Nov 2024).
5. Karmaza, O.O. (2024), “The concept and content of “electronic contract” and “digital contract”: their relationship in the private law of Ukraine”, *Modern Scientific Journal*, [Online], vol. 4, pp. 26-33. DOI: <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2024-4-4>.
6. Zaslavska, L. V. (2023), “Legal support for the use of digital technologies in the context of societal transformation”, *Information and Law*, [Online], vol. 3, available at: <http://il.ippi.org.ua/article/view/287151> (Accessed 11 Nov 2024).
7. Michurin, E. O. (2024), “Digital thing and counteraction to modern threats to sustainable development”, *Zbirka dopovidej na XV Mizhnarodnij naukovopraktychniy konferentsii* [From civil society to the rule of law: abstracts of the reports of the XV International Scientific and Practical Conference], Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine, [Online], pp. 15-19, available at: https://law.karazin.ua/resources/doks2021/nauka/repozitary/Konferentsiia_07-06-2024_Zbirka_tez.pdf#page=15 (Accessed 12 Nov 2024).
8. Pavlova, T.S., and Pavlov, R.A. (2024), “Ontology of digital objects and technological normativity: new perspectives for digital ethics”, *Epistemological studies in philosophy, social and political sciences*, [Online], vol. 7, pp. 86 – 96. <https://doi.org/10.15421/342419>.
9. Slipchenko, S. O. and Slipchenko A. S. (2024), “The legal regime of digital things in the context of the domestic concept of property rights”, *Legal scientific electronic journal*. [Online], vol. 7, pp. 216 – 223, available at: http://lsej.org.ua/4_2024/52.pdf (Accessed 14 Nov 2024).
10. UN E Government Survey (2023), “E-Participation Index”, available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center> (Accessed 15 Nov 2024).

11. UN E Government Survey (2023), “E-Government Development Index”, available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> (Accessed 15 Nov 2024).
12. United Nations (2023), “International Community Must Urgently Confront New Reality of Generative, Artificial Intelligence, Speakers Stress as Security Council Debates Risks, Rewards”, available at: <https://press.un.org/en/2023/sc15359.doc.htm> (Accessed 15 Nov 2024).
13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “About law-making activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20> (Accessed 12 Nov. 2024).
14. Teplyuk, M.O. Gurkivska, A.I. and Kryzhanivskyi, V.P. (2018), *Pravyla oformlennya proektiv zakoniv ta osnovni vymohy zakonodavchoyi tekhniky* :
15. *(Metodychni rekomendatsiyi [Rules for drafting laws and basic requirements of legislative technique : Methodological recommendations]*, Fifth edition, FOP Moskalenko O. M., Kyiv, Ukraine.
16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “The Civil Code of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Accessed 12 Nov. 2024).
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), “Terminology of Legislation”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/en/termin> (Accessed 22 Nov. 2024).
18. Shpyga, P. S. (2021), “The concept of software in the regulatory legal acts of Ukraine”, *Conference Proceedings of the 1st International Conference on Major Achievements in Science and Education*. Stockholm, Sweden, 15 October, pp. 13-20.
19. Microsoft (2024), “General information about data collection for Windows”, available at: <https://www.microsoft.com/uk-ua/privacy/data-collection-Windows> (Accessed 22 Nov. 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.12.2024 р.